

Archeologienota Oostende Cirkelstraat 14- Schipppersstraat 3

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Sander DEBRABANDERE

25-10-2021

Titel: Archeologienota Oostende Cirkelstraat 14-Schippersstraat 3

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Sander Debrabandere

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2021J238

Intern projectnummer: 2021.187

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Oostende, Cirkelstraat 14-Schippersstraat 3

Lambertcoördinaten plangebied: X: 48788,61 en Y: 214717,65; X: 48854,55 en Y: 214758,93

Kadastergegevens: Oostende, afdeling 1, sectie A, percelen 546C3, 546D3, 546E3, 556E2, 556G2 (zie figuur 3)

Oppervlakte plangebied: 326m²

Topografische kaart: zie figuur 1 en 2

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Sander Debrabandere (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 25/10/2021

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	4
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	4
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	5
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	5
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	5
2. BUREAUONDERZOEK	6
2.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANEDE WERKEN	6
2.2. BEKNOPT HISTORISCH EN ARCHEOLOGISCH KADER	13
2.3. SYNTHESE	21
3. SAMENVATTING	22
4. BIBLIOGRAFIE	23
5. BIJLAGES	24

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Oostende Cirkelstraat 14-Schippersstraat 3 (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen een vastgestelde archeologische zone (de historische stadskern van Oostende), waarbij de perceelsoppervlakte groter is dan 300m² en de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoon dat:

- 1) met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;

- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk versie 4.0, p. 108. Voor dit project is element 2 van toepassing. Het doorslaggevend aspect betreft de (recente) historische beschrijving van het onderzochte gebied.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Op basis van de info aangereikt door de initiatiefnemer, het raadplegen van enkele digitale en analoge bronnen kon de nota met beperkte samenstelling worden opgesteld door de erkende archeoloog.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

Info over het project werd aangereikt door de initiatiefnemer, door de erkende archeoloog werden bijkomend enkele digitale en analoge bronnen geraadpleegd.

2. Bureauonderzoek

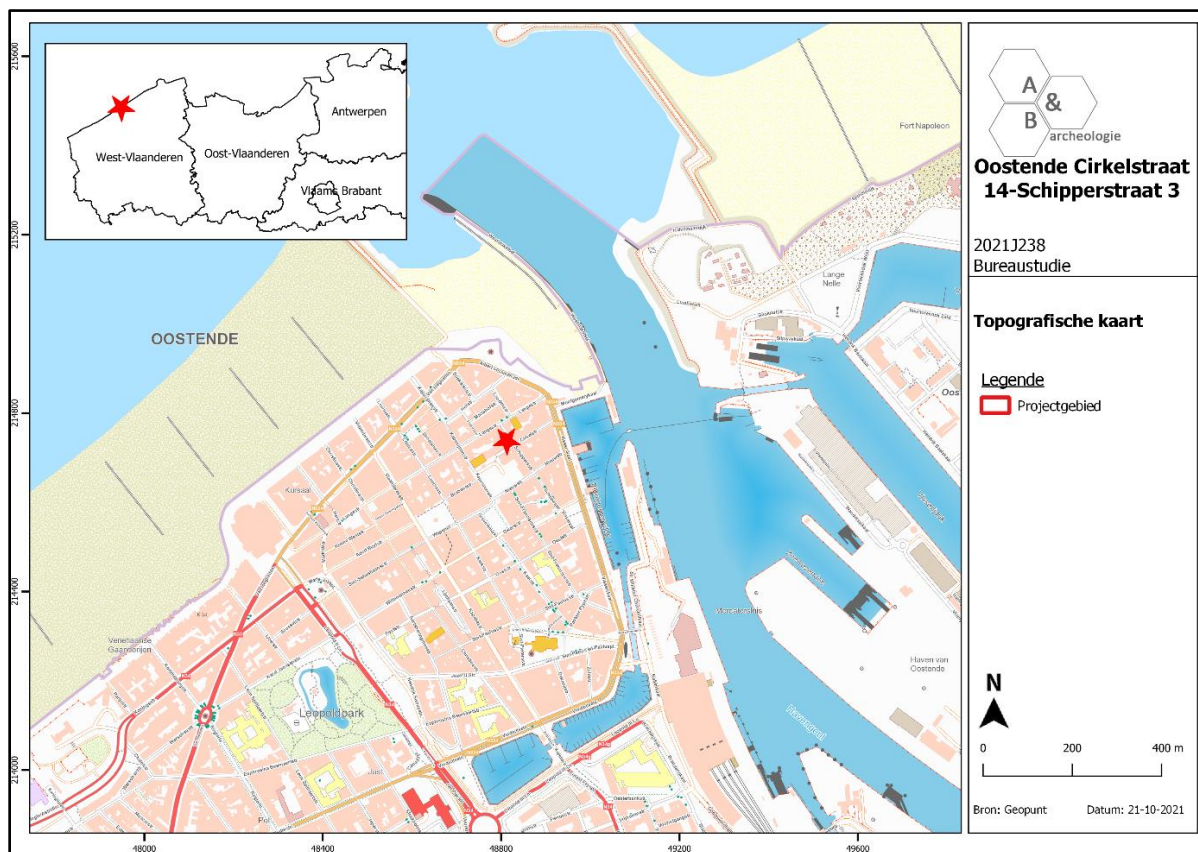
2.1. Huidige toestand en geplande werken

Het plangebied is ca. 326m² groot is gelegen ten noordwesten van het kruispunt van de Cirkelstraat met de Schippersstraat, in het noordoosten van de historische kern van de stad Oostende. Tot voor enkele jaren was het terrein bebouwd en verhard, maar momenteel is het braakliggend. Op het plangebied wordt de bouw van een meergezinswoning gepland, met langs de zijde van de Schippersstraat een ondergronds niveau (loft, autoliften, nutsvoorzieningen).

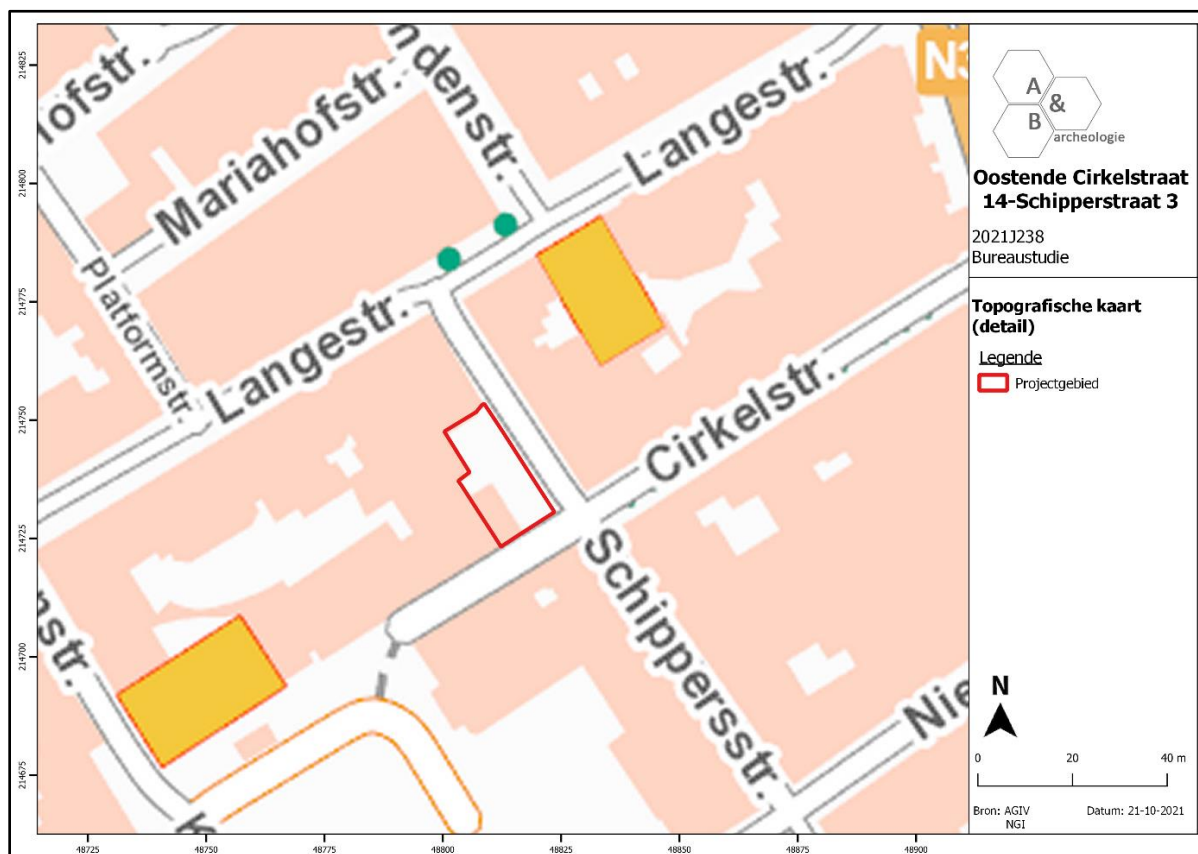
De voorbereidende werken voor de nieuwbouw zijn reeds in 2018 gestart: de voormalige gebouwen zijn afgebroken, waarbij de aanwezige kelders (2,5m onder het maaiveld) zijn uitgehaald. Dit jaar is de berlinerwand rond de bouwput geplaatst, de funderingspalen zijn geboord en het ondergronds niveau is uitgegraven. Omdat de termijn voor het optrekken van het gebouw verliep na de zomer van 2021, zijn de werken stopgezet en moet er een nieuwe aanvraag voor omgevingsvergunning worden ingediend. Aangezien er bij deze nieuwe aanvraag ook bodemingrepen gepland zijn – oppervlakkige bodemingrepen voor de verdere werken aan het nieuwe gebouw – dient er een archeologienota toegevoegd te worden aan de aanvraag. Bij de initiële aanvraag was dat niet het geval, aangezien de huidige archeologiewetgeving nog niet van kracht was.

De diepere bodemingrepen die horen bij het bouwproject reeds zijn uitgevoerd, de resterende bodemingrepen zijn niet diepgaand en vinden plaats in reeds geroerde grond. Hierdoor zullen de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid/zekerheid geen verstoring veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Gezien de recente verstoringshistoriek is de kans bovendien klein dat er nog archeologisch erfgoed aanwezig is op het plangebied. Verder onderzoek zal niet leiden tot nuttige kenniswinst.

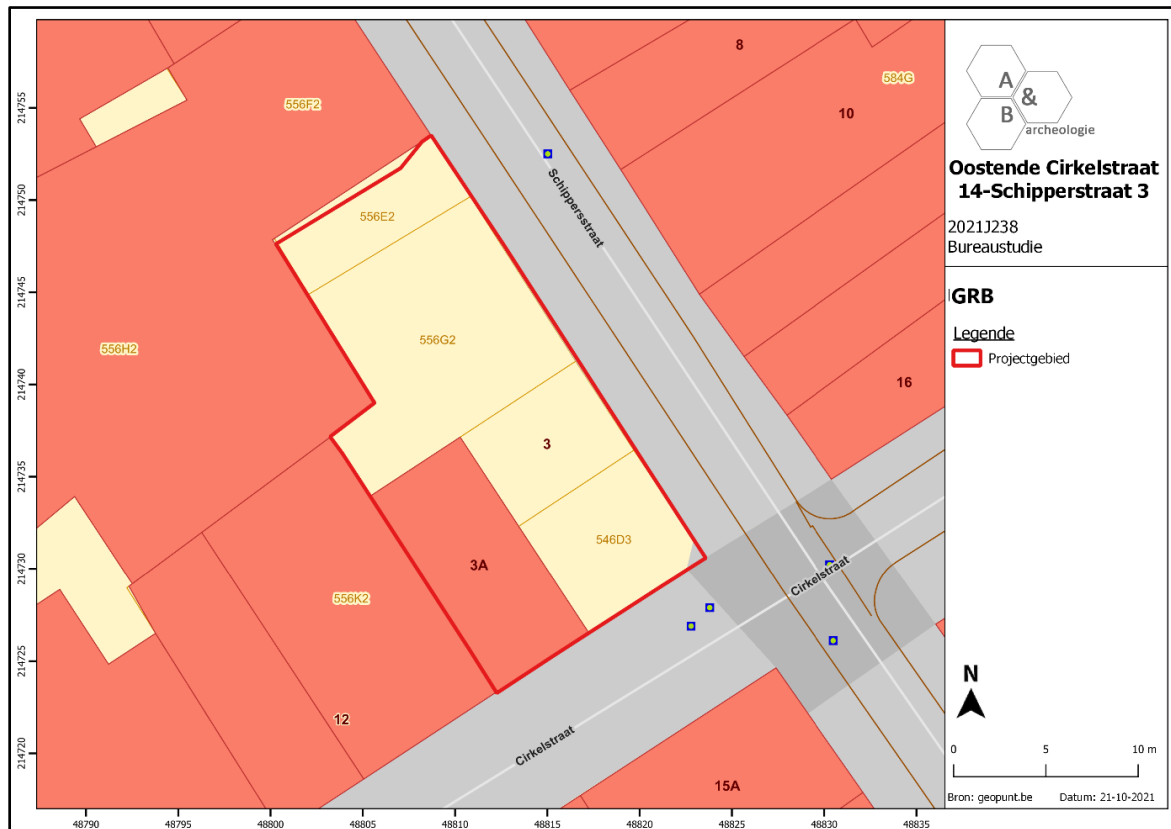
Hieronder volgen een aantal kaarten, foto's en plannen die de voormalige, huidige en toekomstige situatie illustreren.



Figuur 1 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).



Figuur 2 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied, detail (bron: NGI).



Figuur 3 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).



Figuur 4 Voormalige bebouwing op het plangebied, gezien vanuit het zuidoosten (bron: initiatiefnemer).



Figuur 5 Voormalige verharding op het plangebied, gezien vanuit de Schippersstraat (bron: initiatiefnemer).



Figuur 6 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2013-2015 (bron: geopunt.be). Een deel van de gebouwen is reeds afgebroken



Figuur 7 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2020 (bron: geopunt.be). Alle gebouwen zijn afgebroken.



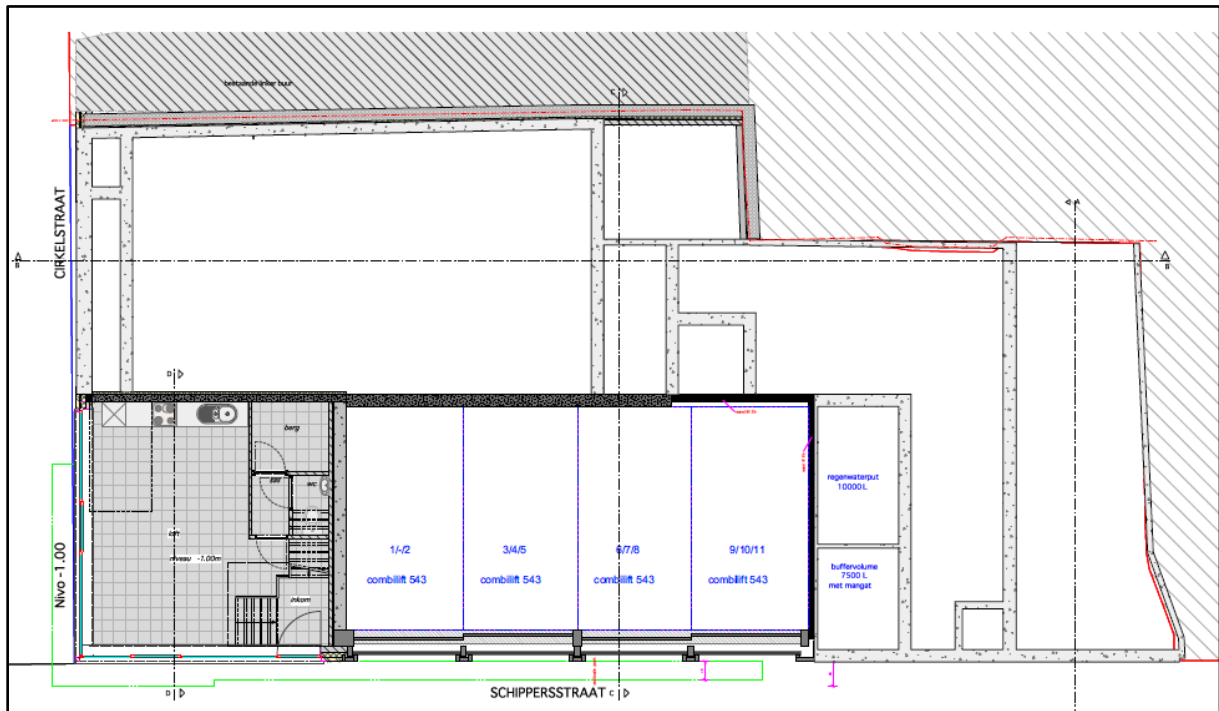
Figuur 8 Beeld vanuit het zuiden op de graafwerken op het terrein (bron: initiatiefnemer).



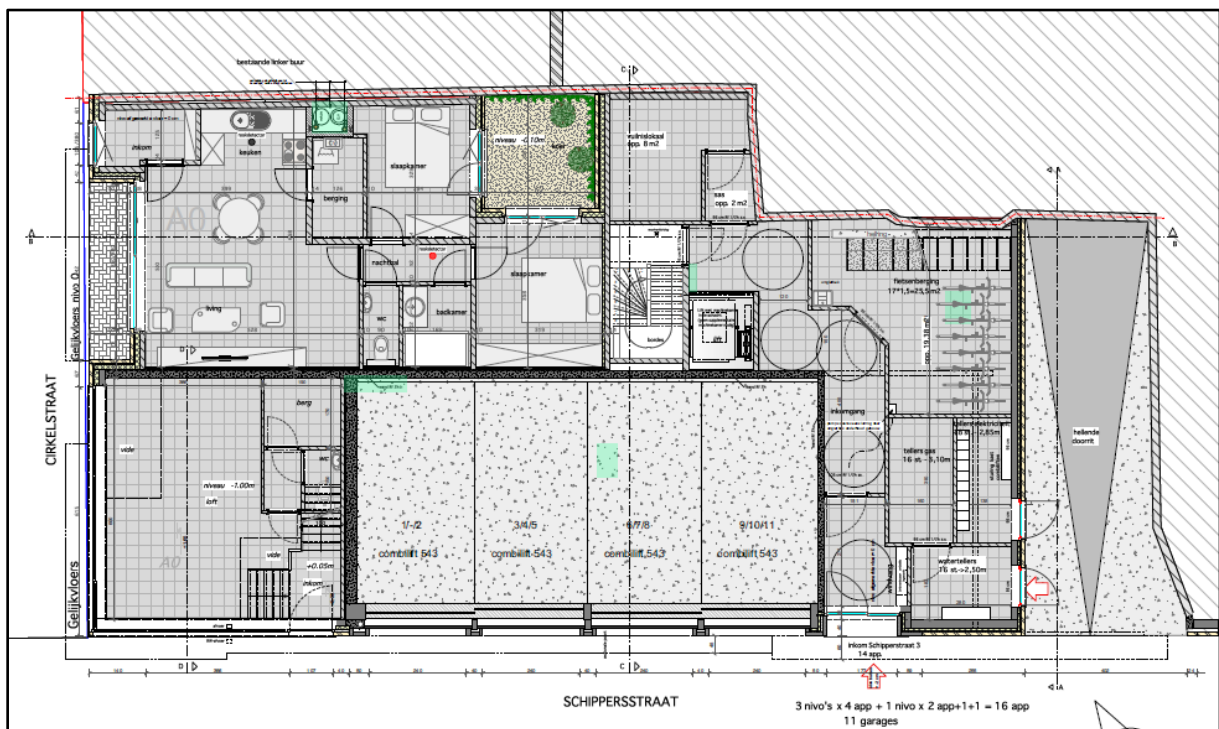
Figuur 9 Beeld vanuit het noorden op de graafwerken op het terrein (bron: initiatiefnemer).



Figuur 10 Beeld vanuit het zuidoosten op de graafwerken op het terrein (bron: initiatiefnemer).



Figuur 11 Ontwerpplan niveau -1, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer).



Figuur 12 Ontwerpplan niveau 0, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer).

2.2. Beknopt historisch en archeologisch kader

- Algemeen¹

Vanaf de ijzertijd en Romeinse periode tot in de volle middeleeuwen is de kustzone voortdurend onderhevig aan de zee en bestaat ze uit een slik- en schorrengebied met wadden doorsneden door grote getijdengeulen. Van Romeinse aanwezigheid langs de geulen getuigen sporen van zoutwinning (bv. Leffinge) en landbouw (bv. site Plassendale III). Binnen de latere Oostendse stadskern gaat het om losse vondsten (in de haven, de 'historische binnenstad', op 't Klein Strand en uit de site Van Iseghemlaan). Rond ca. 550 n. Chr. vindt de kustvlakte een nieuw evenwicht. De hoogst gelegen schorren lenen zich tot bewoning. Rond 750-860 n. Chr. ligt een geul waarnaast het latere Oostende zal ontstaan, die een uitgestrekte duinengordel - de landtong 'Testerep' - scheidt van het vasteland. Tussen de 9^{de} en 10^{de} eeuw ontstaan op 'Testerep' meer permanente vissersnederzettingen vanuit de seizoensgebonden schapenteelt, soms op grafelijke domeinen ter hoogte van Oostende, het 'oostelijke uiteinde' van het eiland (zoals ook ter hoogte van 'Westende' aan het westelijke uiteinde met daartussen Middelkerke, Raversijde en Mariakerke). Door betere bereikbaarheid na de bedijking die de grote geulen lieten dichtslippen, ontwikkelen deze kernen zich in de 10^{de}-11^{de} eeuw naar meer stabiele nederzettingen. In 1072 wordt een eerste kerk gesticht, de Sint-Pieterskerk en in 1115 verschijnt de eerste melding van de parochie Onze-Lieve-Vrouw-ter Streep 'in orientali fine in Testrep' ('Oostende-ter-Streep'). Het is vrijwel zeker dat Oostende vóór 1266 stadsrechten had. Tussen 1267 en 1270 wordt echter een overeenkomst gesloten over de rechten van de stad tussen gravin Margaretha van Constantinopel en ridder Wouterman, waar de regio rond Oostende gehoorzaamheid aan verschuldigd was. Er wordt een volledig nieuwe stad aangelegd op de duinen en zandgronden aan het oostelijke uiteinde van 'Testerep' met een rechthoekig stratenpatroon. De stad kent een gestage ontwikkeling als handelsstad. In een reeks van zware stormen en kusterosie in de 13^{de} en 14^{de} eeuw, overstroomden begin 14^{de} eeuw de gronden van de Sint-Pieterskerk, waardoor men in 1335 toestemming zou hebben gekregen deze meer zuidwaarts herop te bouwen (over de effectieve bouw is geen zekerheid). In de 'Vincentiusnacht' op 22 januari 1394 verwoest een zware stormvloed een groot deel van de stad. Alleen de zuidkant van de stad (de kerk en enkele huizenblokken, gescheiden door een stadsgracht) blijft bewaard. Daarop beslist Filips de Stoute, hertog van Bourgondië in 1395 een heropbouw op 121ha extra land. De zuidelijke grens van Oostende wordt verlegd van de huidige Van Iseghemlaan naar de 'Zuiddijk', ter hoogte van de huidige Vindictivelaan. Zo ontstaat ca. 1401 ten zuiden van de 'Oude stad' een nieuwe stad met een nieuw rechthoekig stratenpatroon aangelegd op geschonken landbouwgrond. Dit patroon blijft sindsdien aangehouden. Het grootste deel van het 'oude' verwoeste Oostende bevindt zich op het huidige strand en in zee. Dit stadsdeel, toen nog met een brug over de havengeul verbonden met de nieuwe stad, wordt na een nieuwe zware storm in 1477 verlaten. De laatste resten ervan (het eilandje met kerk) zullen echter pas verdwijnen na het beleg van 1601-1604. De stad krijgt een stadhuis, stadsgevangenis en hospitaal en er vestigt zich een kloostergemeenschap van de grauwezusters (Kerkstraat). De nieuwe centrale marktplaats bevond zich ongeveer ten zuiden van het huidige Wapenplein (Shopping Center 'Feest- en Cultuurpaleis') met een nieuw schepenhuis en hal. Midden 15^{de} eeuw wordt een nieuwe haveningang aangelegd ten westen van de stad (de zgn. 'Bywagt'). De havengeul liep via het Monacoplein richting Van Iseghemlaan. Vervolgens ontstaat

¹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/140010>

ook een haven aan de noordoostkant van de stad waardoor de stad quasi volledig omgeven is met water, als een echte zeehavenstad. Een sterke zeedijk beschermt Oostende tegen de zee. Vanaf eind 15^{de} eeuw kent Oostende, naast de voortdurende overstromingen, een geschiedenis van afwisselende economische bloei onder de Bourgondiërs (met visserij en lakenhandel) en van belegeringen. In 1489 wordt de stad verwoest in de oorlog tussen Frankrijk en Maximiliaan van Oostenrijk. Dit resulteert in een versterking met palissaden. Zo verandert Oostende in de 16^{de} eeuw stilaan in een echte vestingstad. De stad blijft gespaard van de Beeldenstorm in 1566, maar bij het uitbreken van de Tachtigjarige oorlog wordt Oostende een belangrijk toevluchtsoord van de Geuzen. In 1572 wordt een houten palissade met toegangspoorten aangelegd die wordt uitgebouwd tot een ringwal met aarden bolwerken. Bij een doelbewuste doorbraak van de oostelijke duinen wordt door getijwerking de streek rond Oostende een echt getijdengebied en wordt de stad als het ware een eiland. Tussen 1584 & 1599 is de stad een echt roversnest en het enige 'geuzenbolwerk' in de Zuidelijke Nederlanden (na de val van Sluis). Dit resulteert in de aanleg van een dubbele kring van forten en schansen rond de stad. De stad zelf wordt verdedigd met een aarden omwalling met eerst 11 en, uiteindelijk 14 bastions. Tussen 1601 en 1604 wordt de stad door de Spanjaarden en hun huurlingen belegerd tijdens het fameuze 'Beleg van Oostende' en de historische stadskern wordt volledig verwoest. Het nieuwe stadsdeel besloeg in 1601 de oppervlakte tussen de huidige de Van Iseghemlaan (noord), de Visserskaai (oost), de Jozef II-sstraat (zuid) en ten slotte de Hendrik Serruyslaan en de Leopoldlaan (west) (Debaere 2002). Tijdens dit beleg worden de stadsversterkingen verschillende keren bijkomend versterkt met o.a. bolwerken, ravelijnen, halve manen en zuidelijke 'polderwerken'. Om de bevoorrading van de stad te blijven verzekeren vanuit zee en soms te zorgen voor gecontroleerde overstromingen rond de stad, werden dijken, geulen en stadsgrachten doorgestoken. Ook binnen de stad is intens verbouwd als gevolg van de voortdurende verwoestingen. Zo werden bijvoorbeeld in 1602 woningen volledig of gedeeltelijk opgevuld met aarde om als 'schuilkelders' te dienen of aanpalende woningen te beschermen (cf. sporen langs de Christinastraat) en er werden putten gegraven als bewoning of opvang van soldaten (o.a. op de 'Groene Markt', huidige Groentenmarkt). In 1603-1604 wordt de stad door verovering in verschillende fasen verkleind of 'afgesneden' met extra versterkingen: onder andere met de bouw van een extra westelijke vestingswal met bastions Nieuw Helmond, Nieuw Westbolwerk en Nieuw Polderbolwerk (ter hoogte van de Aartshertoginnestraat, Hertstraat en Belpairestraat tot aan de oude dokken). Na een zeewaartse verkleining beperkt de stad zich tenslotte tot de laatste vluchtschans het 'Nieuwe Troye', een vrij grote rechthoekige redoute op de hoogste plek van de stad tegenover de oostelijke havengeul (langs de huidige Louisastraat, de oostkant van het Wapenplein, de Witte Nonnenstraat, het Vissersplein en de Visserskaai). Na de overgave van de stad wordt Oostende heropgebouwd onder Albrecht en Isabella, opnieuw volgens het rechthoekige stratenpatroon. De afsnijdingen in de binnenstad worden ontmanteld en putten gedempt en het marktplein wordt meer noordelijke verschoven (thv. het huidige Wapenplein) met een nieuw stadhuis. Ook kloostergemeenschappen vestigen zich (terug) in de stad (bv. het Kapucijnenklooster ter hoogte van het Mijnpaleis). De oostelijke haven wordt verder uitgebouwd tegen het 'Nieuwe Troye' dat behouden blijft als citadel. De aandacht verplaatst zich van zee naar het binnenland en men maakt werk van de inpoldering van het overstromingsgebied ten zuiden van de stadskern met diverse dijken (de 'Historische Polders van Oostende'). De westelijke haven wordt gedempt en het 13^{de}-eeuwse 'oude' Noordelijke stadsdeel (zie boven) wordt opgenomen in de zeedijk. In de tweede helft van de 17^{de} eeuw sluit de Schelde en wordt Oostende de enige belangrijke haven van de Zuidelijke Nederlanden. Tegelijk raakt Oostende echter opnieuw betrokken bij internationale

oorlogen door haar strategische belang. Na een korte gedeeltelijke ontmanteling van de vestingen worden deze eind 17^{de} eeuw hersteld en aangepast. Tijdens de belegering van 1701-1706 naar aanleiding van de Spaanse Successieoorlog verwoestten de Engelse bombardementen vanop zee opnieuw diverse gebouwen in de stad. Onder Oostenrijks bewind komt de welvaart terug en blijft Oostende de enige vrije Noordzeehaven van de Zuidelijke Nederlanden. In 1722/23 ontwikkelt de handelshaven zich verder ten zuiden van de binnenstad (nabij de Kaaipoort ten zuiden van de huidige Kaaistraat) naar aanleiding van de oprichting van de 'Oostendse Compagnie' (of 'Generale Keizerlijke en Koninklijke Indische Compagnie gevestigd in de Oostenrijkse Nederlanden'). De stad geniet een korte wereldfaam als handelsstad tot bij de afschaffing van de Compagnie in 1731. Onder andere op opgravingen aangetroffen Chinees porselein dateert uit deze internationale periode. In 1745 wordt Oostende opnieuw – zij het slechts 16 dagen - belegerd door de Fransen tijdens de Oostenrijkse successieoorlog (1741-1745) waarna het voor een langere periode gevrijwaard blijft van meer oorlogsgeweld. Een echte welvaartsperiode breekt aan waarbij Oostende uitgeroepen wordt tot 'vrijhaven' met internationale handel met de bloei van de visserij en een nieuwe oesterkweeknijverheid. Bij deze kosmopolitische 18^{de}-eeuwse haven ontstaat ook het eerste kusttoerisme. De bevolkingsgroei van geïmmigreerde kooplieden resulteert dan ook in een stadsuitbreiding waarbij na 1782 de vesting wordt ontmanteld: de zuidelijke stadswallen en Kaaipoort worden afgebroken voor een nieuwe woonwijk met industrieën (het latere 'Hazegras'). De haveninfrastructuur wordt gemoderniseerd met drie nieuwe vlotdokken (ter hoogte van het huidige stadhuis en 'Mercator jachthaven'). Ten noorden van deze dokken ontstaat een nieuwe residentiewijk en ook de straten worden zuidelijk doorgetrokken. Ook ontstaan belangrijke invalswegen (bv. de Torhoutsesteenweg). Binnenin de vroegere binnenstad worden de woningen gemoderniseerd en krijgen vaak drie verdiepingen. In de jaren 1790 slaagden de troepen van de Franse Republiek er in om de Zuidelijke Nederlanden in te nemen. De bloei van Oostende neemt opnieuw af door de voortdurende militaire conflicten tussen Frankrijk en vooral Engeland. Het vrijhavenstatuut wordt afgeschaft, de handelsactiviteiten en visserij vervallen en door de Franse bezetting (cf. Franse Revolutie) worden de kloosters opgeheven. Ook komt er een einde aan het prille toerisme. De haven wordt begin 19^{de} eeuw trouwens gesloten voor handel tijdens de zogenaamde 'Continental Blokade'. In 1803 starten opnieuw Franse vestingswerken (afgewerkt en aangevuld onder het latere Hollandse bewind). Oude fronten worden hersteld en aan de zuidzijde worden nieuwe gebouwd, meteen de meest zuidelijke uitbreiding van de historische stadskern. Ondanks deze militaire impact zorgt de Franse (Napoleontische) aanwezigheid ook voor uitbreiding van de haven, die wordt voorzien van een spuikom ('Grand Bassin de retenue') en schuursluizen. Vanaf het tweede kwart van de 19^{de} eeuw komt een einde aan Oostende als vestingstad en groeit het uit tot een mondaine badstad én koninklijke residentie. Het toerisme zorgt voor een echt herleven van de stad. De infrastructuurwerken zien er als volgt uit: een spoorwegverbinding met het binnenland, uitbouw van de haveninfrastructuur en een vaste pakketbootverbinding met Dover, aangepaste accommodatie en recreatieve structuren (bv. parken, paviljoenen, restaurants, badhuizen, een casino). In 1865 begint men de laatste vestigingen te slopen en dempt men de stadsgrachten. Dit creëerde meer mogelijkheden voor uitbreiding langs de noord-, oost- en westzijde, zones die in verschillende fasen (vooral westwaarts) worden verkaveld tijdens de 19^{de} en begin 20^{ste} eeuw. Naast ambachtelijke activiteiten (bv. 19de-eeuwse brouwerij 'Mac Lagan' op het Mijnplein) blijft vooral de visserij een grote impact hebben op de infrastructuur van de stad, met bijvoorbeeld de visserskaai en een vismijn en het gebruik van de vroegere handelsdokken binnen de stad. De verdere uitbouw van de stad wordt onderbroken door de twee wereldoorlogen. In de Eerste

Wereldoorlog blijft de oorlogsschade in de binnenstad relatief beperkt onder de Duitse bezetter. Als deel van de westelijke kustlinie was de haven een oorlogsbasis en naar het einde van de oorlog worden diverse haveninstallaties vernield. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kent de stad echter wél zware oorlogsschade waarbij tot 1500 privé- en openbare gebouwen worden vernietigd samen met het overgrote deel van de historische archieven. De stad wordt van de militaire zone van dijk en strand afgesloten door een deel van de 'Atlantikwall'. In de tweede helft van de 20^{ste} eeuw ondergaat de stad een ware metamorfose door de wederopbouw en grootschalige urbanisatieplannen binnen de verdere democratisering van het toerisme (gestart in het interbellum). Het rechthoekige stratenpatroon blijft bewaard en de Leopold II-laan wordt de grens tussen de 'oude' en de 'nieuwe' stad. De visserij kent een gestage achteruitgang maar eind 20^{ste} eeuw - begin 21^{ste} eeuw zorgen grote infrastructurele projecten voor een nieuwe heropleving van de badstad.

- Plangebied²

Het terrein is gelegen in de 'nieuwe' historische stad, die begin 15^{de} eeuw werd uitgebouwd. De Schippersstraat gaat vermoedelijk terug tot dan en werd in de 17^{de} eeuw Breestraat genaamd, nadien ook "Rue de bateliers" en "Koninklijke straat der schippers" naar het gildenhuis der schippers dat zich in deze straat bevond. De Cirkelstraat werd aangelegd in 1838 (maar nog niet aangeduid op de topografische kaart van 1860) op de gronden van een voormalige brouwerij en kloostertuin van het Kapucijnenklooster; vanaf ca. 1847 "rue du Cercle" genaamd naar de "Cercle du Phare" (cf. Albert I-promenade) waarvan de bureaus in deze straat waren gevestigd; bij vernederlandsing van straatnamen verkeerdelijk vertaald als Cirkelstraat. Of er vanaf begin 15^{de} eeuw al bebouwing was op het terrein is niet met zekerheid te zeggen. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt er op/nabij het plangebied zowel bebouwing als tuinen weergegeven. De Cirkelstraat is op dat moment nog niet aanwezig, ook op de kaarten van midden 19^{de} eeuw wordt deze niet afgebeeld. Op de topografische kaart van 1883 wordt deze wel aangeduid, rond 1900³ verscheen ter hoogte van het plangebied het recent afgebroken gebouw. Gezien dit gebouw onderkelderd was, en gezien de recente graafwerken op het terrein, is de kans klein dat er nog bewoningssporen van de periode begin 15^{de} eeuw tot eind 19^{de} eeuw aanwezig zijn op het terrein.

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/6972>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/6846>

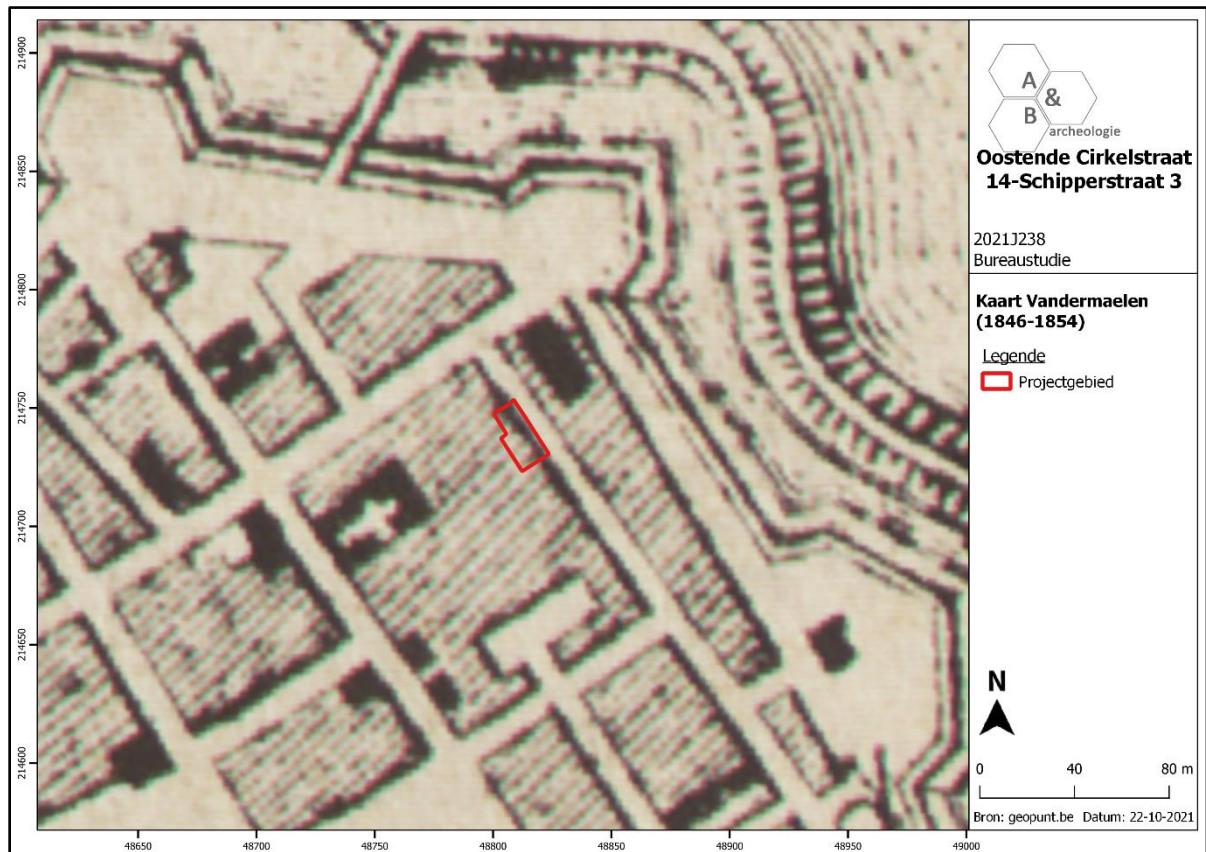
³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/55369>



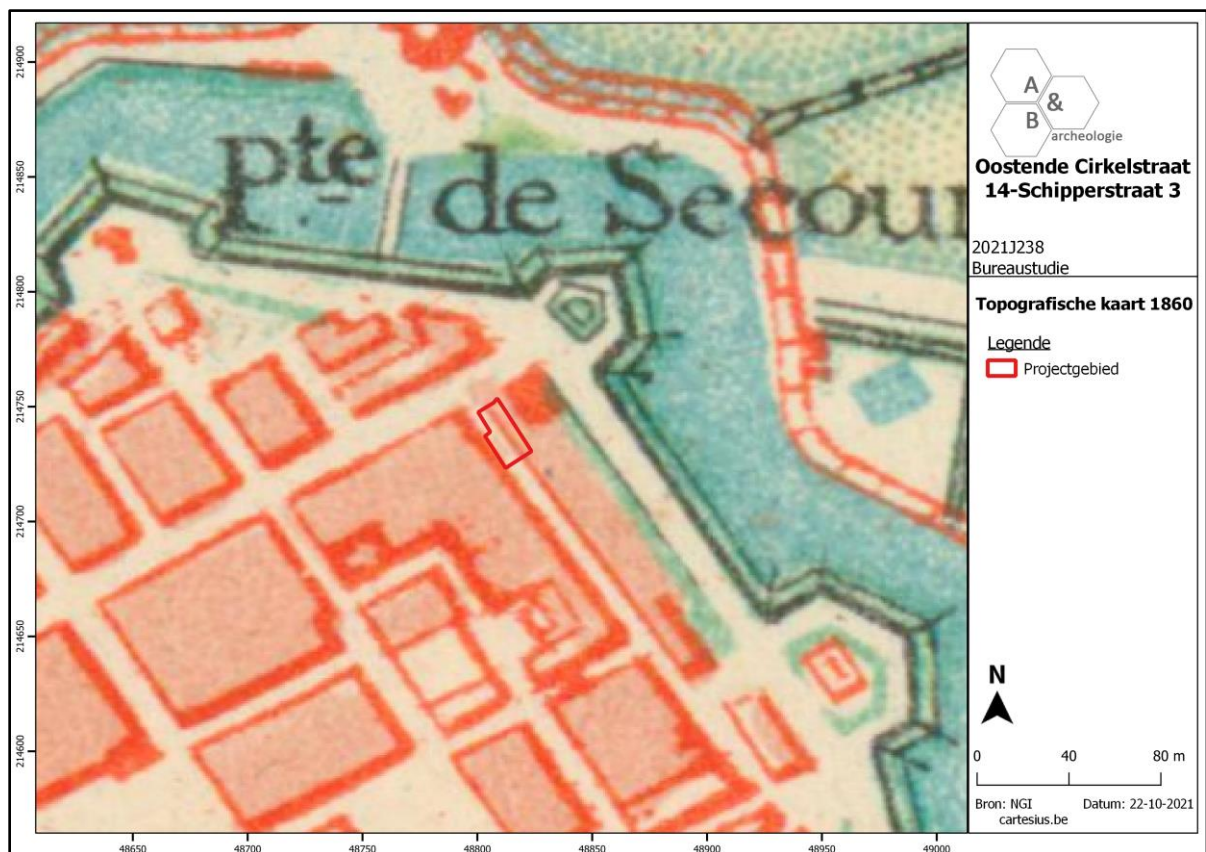
Figuur 13 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).



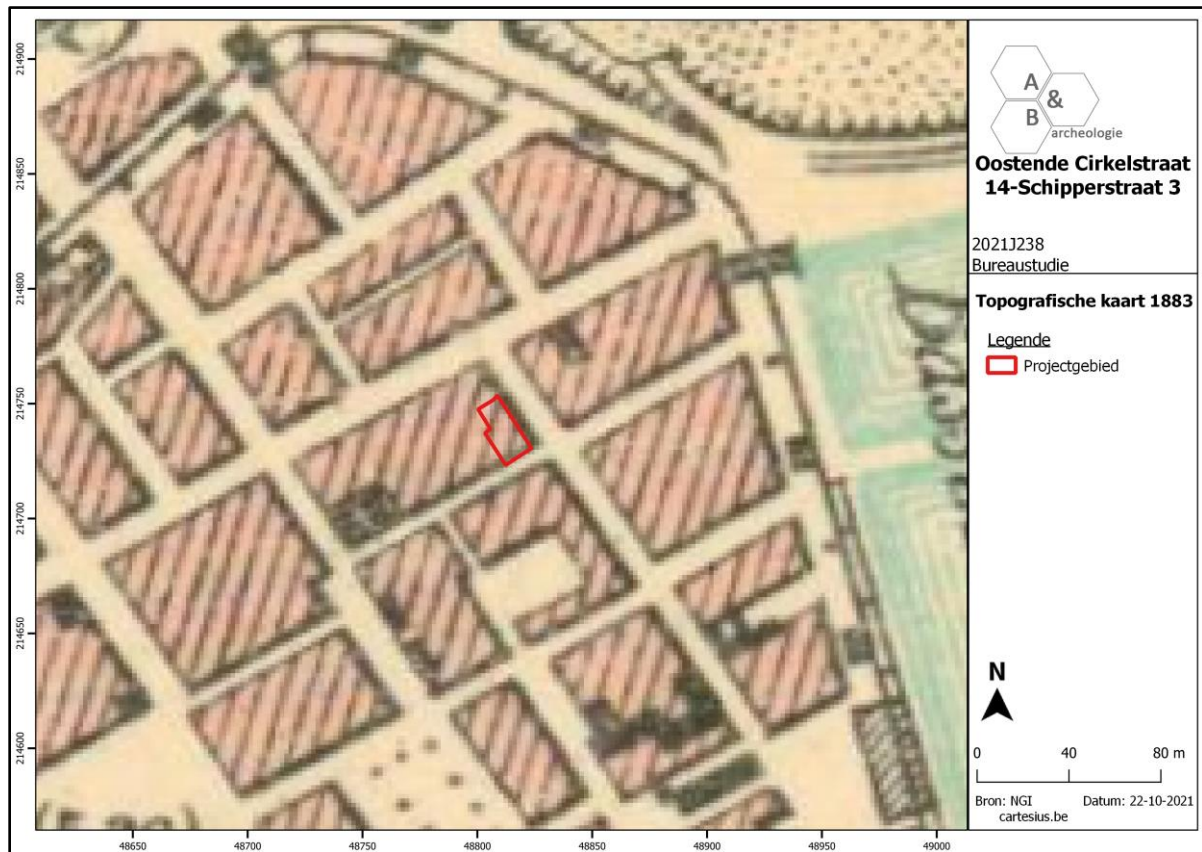
Figuur 14 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart, detail (bron: geopunt.be).



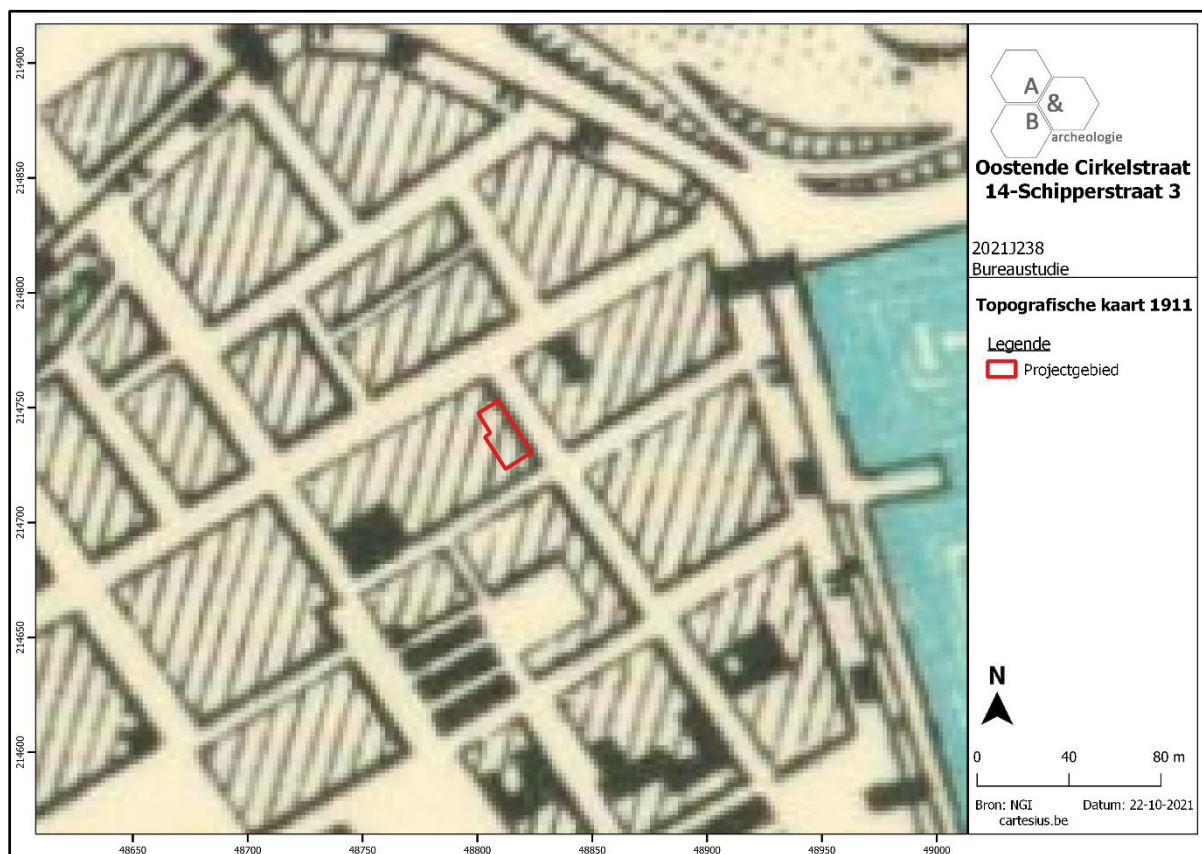
Figuur 15 Benaderende aanduiding van het plangebied op Vandermaelenkaart (bron: geopunt.be).



Figuur 16 Zicht op het plangebied op de topografische kaart van 1860 (bron: cartesius.be).



Figuur 17 Zicht op het plangebied op de topografische kaart van 1883(bron: cartesius.be).



Figuur 18 Zicht op het plangebied op de topografische kaart van 1911 (bron: cartesius.be).



Figuur 19 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

2.3. Synthese

Het terrein is gelegen in de 'nieuwe' historische stad, die begin 15^{de} eeuw werd uitgebouwd. De Schippersstraat gaat vermoedelijk terug tot dan, de Cirkelstraat dateert van ca. midden 19^{de} eeuw. Of er vanaf begin 15^{de} eeuw al bebouwing was op het terrein is niet met zekerheid te zeggen. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt er op/nabij het plangebied zowel bebouwing als tuinen weergegeven. Rond 1900 verscheen ter hoogte van het plangebied het recent afgebroken gebouw. Gezien dit gebouw onderkelderd was, en gezien de recente graafwerken op het terrein, is de kans klein dat er nog bewoningssporen van de periode begin 15^{de} eeuw tot eind 19^{de} eeuw aanwezig zijn op het terrein.

3. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Oostende Cirkelstraat 14-Schippersstraat 3 (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen een vastgestelde archeologische zone (de historische stadskern van Oostende), waarbij de perceelsoppervlakte groter is dan 300m² en de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 326m² groot en gelegen ten noordwesten van het kruispunt van de Cirkelstraat met de Schippersstraat, in het noordoosten van de historische kern van de stad Oostende. Het terrein is gelegen in de 'nieuwe' historische stad, die begin 15^{de} eeuw werd uitgebouwd. De Schippersstraat gaat vermoedelijk terug tot dan, de Cirkelstraat dateert van ca. midden 19^{de} eeuw. Of er vanaf begin 15^{de} eeuw al bebouwing was op het terrein is niet met zekerheid te zeggen. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt er op/nabij het plangebied zowel bebouwing als tuinen weergegeven. Rond 1900 verscheen ter hoogte van het plangebied het recent afgebroken gebouw. Gezien dit gebouw onderkelderd was, en gezien de recente graafwerken op het terrein, is de kans klein dat er nog bewoningssporen van de periode begin 15^{de} eeuw tot eind 19^{de} eeuw aanwezig zijn op het terrein.

Op het plangebied wordt de bouw van een meergezinswoning gepland, met langs de zijde van de Schippersstraat een ondergronds niveau (loft, autoliften, nutsvoorzieningen). De voorbereidende werken voor de nieuwbouw zijn reeds in 2018 gestart: de voormalige gebouwen zijn afgebroken, waarbij de aanwezige kelders (2,5m onder het maaiveld) zijn uitgehaald. Dit jaar is de berlinerwand rond de bouwput geplaatst, de funderingspalen zijn geboord en het ondergronds niveau is uitgegraven. Omdat de termijn voor het optrekken van het gebouw verliep na de zomer van 2021, zijn de werken stopgezet en moet er een nieuwe aanvraag voor omgevingsvergunning worden ingediend. Aangezien er bij deze nieuwe aanvraag ook bodemingrepen gepland zijn – oppervlakkige bodemingrepen voor de verdere werken aan het nieuwe gebouw – dient er een archeologienota toegevoegd te worden aan de aanvraag. Bij de initiële aanvraag was dat niet het geval, aangezien de huidige archeologiewetgeving nog niet van kracht was.

De diepere bodemingrepen die horen bij het bouwproject reeds zijn uitgevoerd, de resterende bodemingrepen zijn niet diepgaand en vinden plaats in reeds geroerde grond. Hierdoor zullen de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid/zekerheid geen verstoring veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Gezien de recente verstoringshistoriek is de kans bovendien klein dat er nog archeologisch erfgoed aanwezig is op het plangebied. Verder onderzoek zal niet leiden tot nuttige kenniswinst. Er zijn dus geen verdere archeologische maatregelen nodig en de rapportering kon beperkt blijven tot een archeologienota met beperkte samenstelling.

4. Bibliografie

- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

5. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	7
Figuur 2 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied, detail (bron: NGI).	7
Figuur 3 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	8
Figuur 4 Voormalige bebouwing op het plangebied, gezien vanuit het zuidoosten (bron: initiatiefnemer).	8
Figuur 5 Voormalige verharding op het plangebied, gezien vanuit de Schippersstraat (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 6 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2013-2015 (bron: geopunt.be). Een deel van de gebouwen is reeds afgebroken.	9
Figuur 7 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2020 (bron: geopunt.be). Alle gebouwen zijn afgebroken.	10
Figuur 8 Beeld vanuit het zuiden op de graafwerken op het terrein (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 9 Beeld vanuit het noorden op de graafwerken op het terrein (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 10 Beeld vanuit het zuidoosten op de graafwerken op het terrein (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 11 Ontwerpplan niveau -1, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer).	12
Figuur 12 Ontwerpplan niveau 0, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer).	12
Figuur 13 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 14 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart, detail (bron: geopunt.be).	17
Figuur 15 Benaderende aanduiding van het plangebied op Vandermaelenkaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 16 Zicht op het plangebied op de topografische kaart van 1860 (bron: cartesius.be).	18
Figuur 17 Zicht op het plangebied op de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be).	19
Figuur 18 Zicht op het plangebied op de topografische kaart van 1911 (bron: cartesius.be).	19
Figuur 19 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	20